

Андрій ОЛЕКСЮК,*магістрант інституту музичного мистецтва
Дрогобицького державного педагогічного університету імені Івана Франка
(Україна, Дрогобич) oleksjuk@mail.ru***Андрій ДУШНИЙ,***кандидат педагогічних наук, доцент кафедри народних музичних інструментів та
вокалу Дрогобицького державного педагогічного університету імені Івана Франка,
член-кореспондент Міжнародної академії наук педагогічної освіти, заслужений
діяч естрадного мистецтва України (Україна, Дрогобич) dai1979@mail.ru*

ІНСТРУМЕНТАЛЬНО-ВИКОНАВСЬКА ПІДГОТОВКА ВЧИТЕЛЯ МУЗИЧНОГО МИСТЕЦТВА В НАУКОВИХ СТУДІЯХ СЬОГОДЕННЯ

Стаття розкриває ключові елементи інструментально-виконавської підготовки вчителя музичного мистецтва на основі наукових експериментів дослідників XXI століття. Серед яких: роль рухової пам'яті (В. Гусак), формування музично-слухацької активності (С. Сливко) та елементів виконавських навичок (Г. Ониськів), самостійної роботи (В. Бурназова), визначення компетентності майбутнього педагога-музиканта (Н. Цюлюпа). Проведено лінію пріоритетних критеріїв формування виконавської майстерності (М. Давидов, А. Семешко) та надійності (Д. Юник) інструменталіста-виконавця.

Ключові слова: інструментальна підготовка, виконавська майстерність, дослідження, вчитель музичного мистецтва, педагог-музикант.

Лит. 13.

Andriy OLEKSYUK,*magistrant Institute of Musical Art Drohobych Ivan Franko State
Pedagogical University (Ukraine, Drohobych) oleksjuk@mail.ru***Andriy DUSHNIY,***Ph.D. in Education, Associate Professor of Folk Musical Instruments and Vocals
Department, Drohobych Ivan Franko State Pedagogical University, Corresponding
Member of the Teacher Education International Science Academy, Ukraine Pop Art
Honored Worker. (Ukraine, Drohobych) dai1979@mail.ru*

MUSIC TEACHER'S INSTRUMENTAL-PERFORMING PREPARATION IN PRESENT SCIENTIFIC STUDIO

In the article it is disclosed the key elements of music teachers instrumental-performing training based on researchers' scientific experiments during XXI century. Among which: the motor memory role (V. Gusak), musical- listening activity formation (S. Slivko) and the performing skills elements (G. Onys'kiv), self work (V. Burnazova), future teacher-musician determining competence (H. Tsyulyupa). The priority criteria line is held for forming performance skills (M. Davidov, A. Semeshko) and reliability (D. Yunik) of instrumental-performing.

Key words: instrumental preparation, performance mastery, research, Musical Arts teacher, teacher-art.

Ref. 13.

ИНСТРУМЕНТАЛЬНО-ИСПОЛНИТЕЛЬСКАЯ ПОДГОТОВКА УЧИТЕЛЯ МУЗЫКАЛЬНОГО ИСКУССТВА В НАУЧНЫХ СТУДИЯХ НАСТОЯЩЕГО

Статья раскрывает ключевые элементы инструментально-исполнительской подготовки учителя музыкального искусства на основе научных экспериментов исследователей XXI века. Среди которых: роль двигательной памяти (В. Гусак), формирование музыкально-слухательской активности (С. Сливко) и элементов исполнительских навыков (Г. Оныськив), самостоятельной работы (В. Бурназова), определение компетентности будущего педагога-музыканта (Н. Цюлюпа). Проведена линия приоритетных критериев формирования исполнительского мастерства (Н. Давыдов, А. Семешко) и надёжности (Д. Юнык) инструменталиста-исполнителя.

Ключевые слова: инструментальная подготовка, исполнительское мастерство, исследование, учитель музыкального искусства, педагог-музыкант.

Лит. 13.

Актуальність проблеми. Мистецька освіта ХХІ століття ставить масштабні завдання у сфері виховання особистості музиканта. Водночас, вчитель музичного мистецтва постає педагогом-наставником в повсякденній роботі із шкільною аудиторією та фахівцем-музикантом в контексті сценічної та концертної діяльності. Тому, уніфікація поняття та широкий спектр ключового наукового унаочнення апелює до визначення інструментально-виконавської підготовки студентів освітянських напрямків навчання, й становить актуальність нашого наукового екскурсу.

Аналіз досліджень. Останні роки дали плідні наукові результати в галузі теорії та методику музичного навчання. Ряд наукових досліджень висвітлюють ключові елементи виховання музиканта-інструменталіста [5; 11; 12] або музиканта-виконавця [1; 10] в системі вищої мистецької освіти педагогічного спрямування. Фундаментальними працями служать: підручник «Теоретичні основи формування виконавської майстерності баяніста (акордеоніста)» М. Давидова [7], який є єдиним на сьогодні у річниці музичної педагогіки та виконавства, і охоплює ціле коло суміжних досліджень (праці Ю. Бая, Вл. Князева, В. Зайця, В. Білоус, І. Єрґієва, А. Сташевського, В. Дорохіна, С. Карася, М. Булди, О. Гончарова, В. Самітова, А. Черноіваненко, Л. Мандзюк, Л. Шорошевої, Т. Литвинець, В. Сидоренко, М. Михайленка, Н. Брояко та ін.); монографія «Виконавська надійність музикантів: зміст, структура і методика формування» (К., 2009) та докторська дисертація Д. Юніка [13], із низкою паралельних досліджень В. Бурназової [3] та Г. Ониськіва [9]. Окремі публікації окреслюють загальні питання виконавської майстерності (М. Давидов [6], С. Нефедов [8]), збірник матеріалів конференції «Виконавська майстерність музикантів-інструменталістів: історія, теорія та методи формування» [4] постає складовою зально-піднятого питання виховання музиканта-інструменталіста (виконавця) в системі мистецтва, освіти та науки сьогодення.

Мета статті – проаналізувати інструментально-виконавську підготовку студентів, майбутніх вчителів музичного мистецтва в наукових дослідженнях XXI століття, окреслити пріоритети наочного використання феномену на основі концепцій провідних вчених-сучасників.

Виклад основного матеріалу. Інструментальне мистецтво XXI століття отримало нові етапи розвитку жанру. Це насамперед пов'язано із широким спектром осмислення науковцями різноманітних шляхів реалізації творчого потенціалу особистості через вираження його внутрішнього «Я» в контексті інструментальної а відтак і виконавської підготовки. Експериментальні дослідження довели, що студенти-інструменталісти освітянської ланки навчання за останні роки стрімко переламали стереотипи і активно постали на одному рівні із студентами профільних мистецьких ВНЗ. Цьому служать підтвердження участі вихованців музично-педагогічних факультетів чи інститутів мистецтв педагогічного спрямування в конкурсно-фестивальних змаганнях України та зарубіжжя, їхні перемоги постають доказом – інструментально-виконавська підготовка в мистецьких освітянських осередках ведеться на високому професійному рівні, із залученням сучасних методик, інструментарію, репертуару, тощо.

Саме на цій беззаперечній стадії, вагомо осмислити роль наукового потенціалу формування особистості студента-інструменталіста майбутнього виконавця та педагога який вилився в ряд дисертаційних досліджень, проведенню низки конференцій, виданню посібникової літератури, тощо.

У науковій інтерпретації «інструментальне виконання – це спеціальність, у якій особистість може виявити себе найповніше, це фах, який вимагає участі всіх систем організму виконавця: нервової системи, інтелекту, емоцій та вольових зусиль, характеру, вміння спрямовувати себе в бажаному напрямі» [2]. Відповідно інструментальному виконавству, у сфері мистецької педагогіки побутує музично-виконавська майстерність. В цьому контексті ми схиляємось до твердження сучасного науковця, засновника теорії виконавської майстерності баяніста [7] академіка М. Давидова «музично-виконавська майстерність означає вільне володіння музичним інструментом, а також володіння собою, забезпечуючи інтонаційно-осмислене, інтерпретоване, одухотворене, емоційно яскраве артистичне втілення музичного твору в реальному звучанні під час естрадного виступу» [6, 36].

У широкому сенсі, інструментальне виконання та виконавська майстерність частіше об'єднують у співставлення інструментально-виконавської підготовки. Саме цей термін актуальний у світлі сучасної підготовки фахівця-музиканта ВНЗ. За визначенням Г. Ониськіва, інструментально-виконавська підготовка розглядається як сукупність автоматизованих рухових дій, спрямованих на художню інтерпретацію музичних творів. Його структуру складають виконавські рухи, об'єднані за змістом у відповідні ланцюжки (дії) з чіткою послідовністю окремих ланок. Сформованість виконавських навичок майбутніх вчителів музики у процесі інструментальної підготовки передбачає наявність відповідних умінь, ознакою яких є досконалість відтворення рухових актів [9, 14].

Н. Барсукова у праці «Засоби діагностування виконавської майстерності майбутнього вчителя музики» доводить, що виконавська майстерність тлумачиться як вільне володіння музикантом інструментом і собою, що забезпечує інтонаційно-сміслову, інтерпретовану, натхненну, емоційно яскраву, артистичну, співтворче, технічно досконале втілення музичного твору в реальному звучанні [1, 10].

Наочність, та практичну цінність можемо почеркнути із праці А. Семешка «Виконавська майстерність баяніста» де автор пропонує низку методів навчання, виховання

Олексюк А., Душний А. Інструментально-виконавська підготовка вчителя...
та підготовки баяніста, а відтак інструменталіста загалом. Адже, схиляючись до даної праці, можемо констатувати, що її автор виховав плеяду високо-професійних виконавців та педагогів що здобули високі звання лауреатів на конкурсах «Трофей світу», «Кубок Кривбасу», «АссоHoliday», «Perpetuum mobile», «Città di Lanciano» та ін. Автором визначено наступні методи – пояснювально-ілюстративний, репродуктивний, частково-пошуковий, проблемно-пошуковий й творчий, які наочно перевірені та практично доведені як ефективні та такі які систематично використовуються у повсякденній роботі педагогів ВНЗ: Проведемо лінію кожного із них:

- *пояснювально-ілюстративний метод* сприяє розвитку абстрактного мислення, містить словесну, наочну та практичну сторони, а також спосіб стимулювання (похвалу та засудження, заохочення та покарання, змагання, тощо) [10, 9];

- *репродуктивний метод* уособлює багаторазове повторення окремих прийомів і епізодів з метою розвитку автоматизму дій [10, 15];

- *частково-пошуковий метод* сприяє частковому вирішенню завдання поставленого викладачем студентом (визначення аплікатури, зміни міху, гармонічного аналізу, тощо) [10, 16];

- *проблемно-пошуковий метод* науковець пропонує розділити на «пошуковий» та «проблемний». У першому випадку студент самостійно знаходить єдине правильне вирішення проблеми, в другому – із декількох запропонованих варіантів вибирає один, який і створює проблемну ситуацію [10, 21];

- *творчий метод* побудований на можливості самостійно студентові вирішити технологічні та художні завдання того чи іншого твору [10, 23];

Цікавими та унікальними є критерії виконавської надійності музиканта-інструменталіста розроблені професором Д. Юником які включають: досконалість підготовки концертної програми; міру здатності до саморегуляції виконавського процесу; ступінь сформованості завадостійкості до надмірної дії стереотипів [13, 29]. Науковець наголошує, що єдиним зовнішнім уніфікованим показником зазначених критеріїв є результативність діяльності, яка у процесі прилюдного виступу автоматично діагностується слухачем у витончених показниках, серед яких метро-ритмічна точність відтворення малюнків конфігурації нотних текстів, точність виконання звуковисотних нотних авторських позначень, цілісність відтворення музичного матеріалу та завершеність виконання музичних творів [13, 30].

В контексті нашої розвідки постає поняття «виконавської самостійності» майбутніх вчителів музичного мистецтва. В. Бурназова акумулює це трактування «як не вроджену, а набуту інтегральну здатність до високої результативності відтворення необхідної інформації на основі творчого втілення у процес інструментальної діяльності власної самостійно сформованої оригінальної інтерпретаційної моделі музичних творів» [3, 13].

Інструментально-виконавська підготовка вчителя музичного мистецтва залежить від слухової активності та музичної виразності як факторів впливу на те «що я граю» і «як я граю». Саме вслухаючись у власне музикування (грати – слухати – аналізувати), студент автоматично виробляє власний інстинкт самоаналізу, який постає пріоритетом його росту як музиканта-виконавця, а відтак і розвиває його творчі здібності. У дисертаційному дослідженні С. Сливко доведено «... музично-слухова активність розглядається як необхідна професійна якість художньо осмисленої діяльності, яка в музично-виконавському процесі реалізується через усвідомлену зосередженість уваги на художньо-сміслових елементах музичного твору в їх взаємодії і цілісності, що забезпечує повноцінне осягнення художньо-змістовної мутності твору, самостійний відбір

художньо-доцільних засобів виконавської виразності втілення та виступає першоосновою поточного контролю й оперативного коригування музично-виконавського результату» [11, 7].

Важливу роль інструментально-виконавського мистецтва відіграє пам'ять, зокрема – рухова пам'ять. Дослідник методики розвитку рухової пам'яті у процесі інструментальної підготовки В. Гусак визначив основні її функції, які полягають у пріоритетності побудови та закріпленні умовних рефлексів виконавських дій, забезпеченні висхідного онтогенетичного розвитку ігрових прийомів, виконавських навичок та вмінь, сприянні вдосконаленню техніки, рухової інтуїції, дійового мислення (рухових уявлень), виконавського досвіду, психомоторики та кінетики ігрового апарату, виконанню програмувальної, контрольованої і регульовальної функції у виконавському акті [5, 6].

Тут варто звернутися до основних компонентів інструментально-виконавської підготовки студента, які дозволяють охарактеризувати його особистість музиканта та творця. Серед найбільш поширених С. Нефедов відзначає наступні: *теоретичний компонент* – рівень музичної грамотності; *технічний компонент* – характеризується ступенем точності, швидкості, пластичності, лабільності, пристосованості до енергійності музично-ігрових рухів; *художній компонент* – дозволяє музикантові не тільки суто грою, але й рухами, мімікою, жестами, позою представити цінність твору, передати емоційний зміст, викликати відповідні почуття, тощо [8].

Якщо охопити означений феномен в цілому, тоді наступною ланкою діяльності виступає методична компетентність майбутнього вчителя музичного мистецтва. Адже, без осягання різних аспектів методики навчання, обізнаності у сучасних наукових досягненнях не можливе повноцінне виховання музиканта-фахівця. Н. Цюлюпа пропонує маргінальні форми зростання методичної компетентності студента-інструменталіста:

- *індивідуально-практичну роботу*, яка спрямована на практичне оволодіння правилами, прийомами і засобами музичного виконавства у взаємодії з паралельним протіканням інших видів робіт й вимагає систематичності, наполегливості, витримки, тощо;
- *лекційно-семінарську роботу*, спрямовану на більш глибоку підготовку студентів у галузі методики музичного виконавства і музично-педагогічної діяльності, її цінність полягає у здобутті дослідницьких умінь, навичок вправності класифікувати явища і узагальнювати педагогічні факти;
- *творчо-самостійну форму роботи* яка передбачає опосередковане керівництво музично-педагогічною діяльністю з боку викладача й вимагає від студентів вміння самостійно вирішувати педагогічні завдання [12, 9–10].

Саме, органічне поєднання освіти з цілеспрямованим професійним навчанням і вихованням становить основу і показник загальної культури музиканта, що виявляється в його конкретних професійних надбаннях – в культурі почуттів та зрілості самостійного творчого мислення і художньої діяльності, в постійному вдосконаленні власних здібностей, здатності до критичної оцінки результатів своєї праці, в доборі репертуару, тощо [7, 228]. Тому, саме комплекс поєднання інструментальної підготовки із систематизацію виконавства вимагає повноцінного творчого розвитку особистості студента-митця, а відтак, і креативності й його повсякденній роботі над собою з метою професійного зросту та вдосконалення майстерності.

Актуальним унаочненням різновекторності досліджень означеного індивідуума в контексті нашої наукової розвідки виступає Всеукраїнська наукова конференція «Виконавська майстерність музикантів-інструменталістів: історія, теорія та методи формування» [4] проведена 18–20 квітня 2012 р. на базі Київського національного універ-

Олексюк А., Душний А. Інструментально-виконавська підготовка вчителя...
ситету культури і мистецтв. В рамках наукового форуму було проаналізовано низку складових які унаочнюють сучасний етап виховання музиканта-інструменталіста-виконавця-педагога, серед них: питання розвитку музичних інструментів від архаїки до сучасності (В. Гусак, І. Маринін, Б. Водяний, О. Резнік, В. Кудравець та ін.); проблеми історії музично-інструментального виконавства (М. Давидов, Л. Куненко, М. Черепанин, В. Дутчак, М. Булда, А. Душний, Л. Гончаренко, І. Мокрогуз, В. Сподаренко, О. Лук'янчикова та ін.); останні дослідження в галузі теорії та методика формування виконавської майстерності музикантів-інструменталістів (Д. Юник, Л. Котова, О. Матвеева, В. Бурназова, Г. Ониськів, М. Голючек, В. Бондаренко, Т. Казарцева та ін.); інструментально-виконавська підготовка майбутніх учителів музики (А. Козир, М. Губар, О. Морозова, І. Дзюба, О. Табаков та ін.); трансформаційні процеси в сучасній аудіовізуальній музичній культурі (Л. Рязанев, М. Сова, С. Деніжна, А. Лебедева, В. Панченко та ін.).

Висновки. Таким чином, інструментально-виконавська підготовка студентів педагогічної ланки ВНЗ України ведеться на основі новітніх методик, які унаочнюють дослідження означеної ланки науковцями й фахівцями-практиками. Широкий спектр творчого розвитку майбутнього вчителя музичного мистецтва постає фундаментом його професіоналізації крізь призму соціокультурних складових мистецької освіти в напрямку інтеграції до європейського освітнього простору.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Барсукова Н. Засоби діагностування виконавської майстерності майбутнього вчителя музики / Н. Барсукова. – Х. : ХНПУ ім. Г. Сковороди, 2013. – 76 с.
2. Білоус В. Психологічні аспекти формування виконавської художньої майстерності / В. Білоус [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://knmau.com.ua/chasopys/06_NBUV/docs/15_Bilous.pdf
3. Бурназова В. Методичні засади розвитку самостійності студентів музично-педагогічних факультетів у процесі інструментальної підготовки : автореф. дис. ... канд. пед. наук : спец. 13.00.02 «Теорія та методика музичного навчання» / В. Бурназова. – К., 2010. – 20 с.
4. Виконавська майстерність музикантів-інструменталістів : зб. мат. Всеукр. наук. конф. «Виконавська майстерність музикантів-інструменталістів: історія, теорія та методи формування» (Київ, 18–20 квітня 2012). – К. : Вид. центр КНУКіМ, 2012. – 180 с.
5. Гусак В. Методика розвитку рухової пам'яті у процесі інструментальної підготовки майбутнього вчителя музики : автореф. дис. ... канд. пед. наук : спец. 13.00.02 «Теорія та методика музичного навчання» / В. Гусак. – К., 2011. – 22 с.
6. Давидов М. Музично-виконавська майстерність / М. Давидов // Виконавська майстерність музикантів-інструменталістів : зб. мат. Всеукр. наук. конф. «Виконавська майстерність музикантів-інструменталістів: історія, теорія та методи формування» (Київ, 18–20 квітня 2012). – К. : Вид. центр КНУКіМ, 2012. – С. 36–38.
7. Давидов М. Теоретичні основи формування виконавської майстерності баяніста (акордеоніста) : підручник [для вищ. та серед. муз. навч. закладів] / М. Давидов. – К. : Музична Україна, 2004. – 290 с.
8. Нефедов С. Культурологічний аспект виконавської майстерності (на прикладі баянної виконавської школи) / С. Нефедов [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://sm.etnolog.org.ua/zmist/2012/1/23.pdf>
9. Ониськів Г. Методика формування виконавських навичок майбутніх учителів музики в процесі інструментальної підготовки : автореф. дис. ... канд. пед. наук : спец. 13.00.02 «Теорія та методика музичного навчання» / Г. Ониськів. – К., 2012. – 20 с.
10. Семешко А. Виконавська майстерність баяніста. Методичні снови : навч. пос. / А. Семешко. – Тернопіль : Навчальна книга – Богдан, 2009. – 144 с.
11. Сливко С. Формування музично-слухацької активності студентів мистецьких спеціаль-

ностей у процесі інструментально-виконавської підготовки : автореф. дис. ... канд. пед. наук : спец. 13.00.02 «Теорія та методика музичного навчання» / С. Сливко. – К., 2013. – 20 с.

12. Цюлюпа Н. Педагогічні умови формування методичної компетентності майбутнього вчителя музики в процесі інструментальної підготовки : автореф. дис. ... канд. пед. наук : спец. 13.00.02 «Теорія та методика музичного навчання» / Н. Цюлюпа. – К., 2009. – 20 с.

13. Юник Д. Терія та методика формування виконавської надійності музикантів-інструменталістів : автореф. дис. ... док. пед. наук : спец. 13.00.02 «Теорія та методика музичного навчання» / Д. Юник. – К., 2011. – 40 с.

REFERENSES

1. Barsukova N. Zasobi diagnostuvannja vikonavs'koї majsternosti majbutn'ogo vchitelja muziki / N. Barsukova. – H. : HNPУ im. G. Skovorodi, 2013. – 76 s.

2. Bilous V. Psihologichni aspekti formuvannja vikonavs'koї hudozhn'oї majsternosti / V. Bilous [Elektronnij resurs]. – Rezhim dostupu : http://knmau.com.ua/chasopys/06_NBUV/docs/15_Bilous.pdf

3. Burnazova V. Metodichni zasadi rozvitku samostijnosti studentiv muzично-pedagogичnih fakul'tetiv u procesi instrumental'noї pidgotovki : avtoref. dis. ... kand. ped. nauk : спец. 13.00.02 «Теорія та методика музичного навчання» / V. Burnazova. – К., 2010. – 20 s.

4. Vikonavs'ka majsternist' muzikantiv-instrumentalistiv : zb. mat. Vseukr. nauk. konf. «Vikonavs'ka majsternist' muzikantiv-instrumentalistiv: istorija, teorija ta metodi formuvannja» (Kiev, 18–20 kvitnja 2012). – К. : Vid. centr KNUKiM, 2012. – 180 s.

5. Gusak V. Metodika rozvitku ruhoвої pam'jati u procesi instrumental'noї pidgotovki majbutn'ogo vchitelja muziki : avtoref. dis. ... kand. ped. nauk : спец. 13.00.02 «Теорія та методика музичного навчання» / V. Gusak. – К., 2011. – 22 s.

6. Davidov M. Muzично-vikonavs'ka majsternist' / M. Davidov // Vikonavs'ka majsternist' muzikantiv-instrumentalistiv : zb. mat. Vseuk. nauk. konf. «Vikonavs'ka majsternist' muzikantiv-instrumentalistiv: istorija, teorija ta metodi formuvannja» (Kiev, 18–20 kvitnja 2012). – К. : Vid. centr KNUKiM, 2012. – S. 36–38.

7. Davidov M. Teoretichni osnovi formuvannja vikonavs'koї majsternosti bajanista (akordeonista) : pidruchnik [dlja vishh. ta sered. muz. navch. zakladiv] / M. Davidov. – К. : Muzичna Ukraїna, 2004. – 290 s.

8. Nefedov S. Kul'torologичnij aspekt vikonavs'koї majsternosti (na prikladi bajannoї vikonavs'koї shkoli) / C. Nefedov [Elektronnij resurs]. – Rezhim dostupu : <http://sm.etnolog.org.ua/zmist/2012/1/23.pdf>

9. Onis'kiv G. Metodika formuvannja vikonavs'kih navichok majbutnih uchiteliv muziki v procesi instrumental'noї pidgotovki : avtoref. dis. ... kand. ped. nauk : спец. 13.00.02 «Теорія та методика музичного навчання» / G. Onis'kiv. – К., 2012. – 20 s.

10. Semeshko A. Vikonavs'ka majsternist' bajanista. Metodichni snovi : navch. pos. / A. Semeshko. – Ternopil' : Navchal'na kniga – Bogdan, 2009. – 144 s.

11. Slivko S. Formuvannja muzично-sluhac'koї aktivnosti studentiv mistec'kih special'nostej u procesi instrumental'no-vikonavs'koї pidgotovki : avtoref. dis. ... kand. ped. nauk : спец. 13.00.02 «Теорія та методика музичного навчання» / S. Slivko. – К., 2013. – 20 s.

12. Cjuljupa N. Pedagogичni umovi formuvannja metodичної kompetentnosti majbutn'ogo vchitelja muziki v procesi instrumental'noї pidgotovki : avtoref. dis. ... kand. ped. nauk : спец. 13.00.02 «Теорія та методика музичного навчання» / N. Cjuljupa. – К., 2009. – 20 s.

13. Yunik D. Terija ta metodika formuvannja vikonavs'koї nadijnosti muzikantiv-instrumentalistiv : avtoref. dis. ... dok. ped. nauk : спец. 13.00.02 «Теорія та методика музичного навчання» / D. Yunik. – К., 2011. – 40 s.

Статтю подано до редакції 14.09.2015 р.